
MISCELLANEA

În anul 1706, supărat pe fidelitatea sighișorenilor față de habsburgi, generalul Pekri Lörincz, comandant al curuților asediatori, reușește să mineze și să arunce în aer bastionul Castaldo și o parte din Turnul Aurarilor, împreună cu zidul de legătură spre Turnul Frânghierilor. Tot atunci, rebelii lui Francisc Rakoczi distrug porțiuni importante din incinta fortificată, intenționând chiar să spulbere Turnul cu Ceas, răscumpărat în cele din urma de sighișoreni. Acesta a fost anul în care s-a auzit pentru ultima data zgomot de arme sub zidurile Sighișoarei.

Este drept, strigate de luptă au mai aflat orășenii și la sfârșitul lui iulie 1849, numai că în acel timp erau spectatori la bătălia din câmpia Albeștiului, cea care a marcat începutul sfârșitului pentru revoluționarii maghiari. Oricum, în acele vremuri sighișorenii știau bine că ceea ce fusese clădit cu veacuri în urmă era de mult depășit în fața noilor strategii și tehnici militare. Totuși, nici mai devreme și nici mai târziu nu s-au gândit un moment să renunțe la bătrâna lor Cetate, așa cum s-a întâmplat prin alte burguri săsești

Noul curent al romantismului, al întoarcerii spre origini și al ideologiilor naționale, care a caracterizat veacul XIX, a născut la Sighișoara o mentalitate colectivă îndatorată trecutului. Abia spre sfârșit de secol, atunci când în toate regiunile administrate de la Budapesta se făceau pregătiri pentru celebrarea mileniului maghiar, au loc noi inserții în peisajul istoric al Cetății, se fac renovări -cu deosebire la Biserica Mănăstirii și Turnul cu Ceas- se înființează muzeul din localitate, dar mai ales se renunță la câteva dintre vechile monumentele definitorii ale incintei medievale.

Astfel, după ce în 1858 cu pietrele Turnului Țesătorilor se pavează o bună parte din străzile cetății, iar în 1863 Turnul Aurarilor (Bijutierilor) se transforma într-una dintre primele săli de gimnastică din România, între 1887-1888 peste Turnul Dogarilor și o parte din mănăstirea dominicanilor se ridică palatul comitatens al Târnavei Mari, la 1896 Turnul Lăcătușilor și biserica măicuțelor franciscane lasă locul actualei biserici romano-catolice, iar în 1898 se construiește actualul internat al Liceului Josef Haltrich, numit o vreme „Alberthaus” în cinstea lui Michael Albert, poet, lingvist și profesor al liceului din Sighișoara.

Au urmat apoi alte câteva decenii în care intervențiile și inserțiile în fondul construit al Sighișoarei s-au făcut organic și armonios, fără a se atenta brutal la moștenirea istorică. Mai mult chiar, la începutul anilor 60 încep să se întocmească primele fișe de monumente istorice, iar în anii 70 se reface drumul de strajă pe porțiunea cuprinsă între Turnul Tăbăcarilor și cel al Cositorarilor, tot atunci fiind restaurată și Scara Acoperită.

A urmat apoi furia distructivă a deceniului 8, când din nefericire s-a început

dar din fericire nu s-a încheiat proiectul privind reconstruirea cvartalului situat între strada Morii, strada 1 Decembrie 1918 și râul Târnava Mare. Buldozerele au trecut peste întreg frontul de est al străzii Morii și alte câteva clădiri ale cvartalului, răsărind în schimb numai câteva dintre blocurile prevăzute. În cele din urmă lipsa fondurilor, dar mai ales conservatorismul de mult trecut în poveste al sighișorenilor, a reușit să salveze cea mai mare parte a patrimoniului cultural construit, pregătindu-l astfel și pentru o firească recunoaștere mondială, venita târziu, dar nu prea târziu.

Ridicarea cortinei de fier, în decembrie 1989, a deschis o nouă scenă politică europeană, a reînfrapat legături mai vechi, a născut altele noi, dar mai ales a dezvoltat alte perspective, având în fundal instituțiile statului roman iar în prim plan inițiativele locale.

Astfel, prin decretul 187/1990, guvernul României semnează în sfârșit „Convenția pentru protecția patrimoniului natural și cultural universal”, adoptată deja între 17 octombrie și 21 noiembrie 1972, la Paris, de către Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație Știință și Cultură, de altfel convenția cu cel mai mare răsunset printre toate convențiile UNESCO anterioare și ulterioare, și care se bazează pe concepția autorăspunderii statelor semnatare pentru propriile monumente aflate pe lista patrimoniului mondial.

În consecință Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice alcătuiește deja în 1991 o listă, în baza căreia Comitetul patrimoniului mondial avea să includă în 1993 primele monumente din România pe lista patrimoniului mondial: biserica fortificată din Biertan, mănăstirea Horezu și mănăstirile din Bucovina (ca monumente de cultură) și Delta Dunării (ca monument al naturii). Ulterior au fost avansate și alte propuneri, între care și Sighișoara, al cărui dosar tehnic a fost finalizat în 1997 și acceptat de către Comitetul patrimoniului mondial UNESCO în sesiunea din decembrie 1999, petrecută la Rabat, în Maroc.

Prin aceasta comitetul a recunoscut orașul istoric Sighișoara ca un sit de importanță universală, acest lucru implicând, în spiritul Convenției pentru protecția patrimoniului mondial, datoria și răspunderea pentru gestionarea corespunzătoare a acestui patrimoniu. Documentația pentru înscriere a fost întocmită de Centrul de Proiectare pentru Patrimoniu Cultural Național, la comanda Ministerului Culturii, având la bază rezultatele proiectului de documentare exhaustivă a patrimoniului din zona de colonizare săsească din Transilvania, realizat cu sprijinul Ambasadei germane la București și al Consiliului Cultural Săsesc în urma campaniei de teren din anul 1996. Criteriile de includere propuse Comitetului patrimoniului mondial au fost :

1. *Orașul vechi Sighișoara este o așezare, reprezentativă pentru civilizația germană aparținând coloniștilor saxoni în Transilvania, ce se exprimă într-un mod de a construi ce a avut o influență considerabilă pe tot parcursul*

evului mediu asupra dezvoltării ulterioare a orașelor transilvănene, a tipului de așezare urbană ca și a arhitecturii tradiționale.

2. *Textura și structura planimetrică și spațială precum și numeroasele monumente de incontestabilă valoare, conferă acestui ansamblu, dezvoltat într-o simbioză organică cu peisajul, valoarea unei realizări de excepție.*
3. *Orașul reprezintă unul din tipurile cele mai caracteristice pentru structura medievală specifică unei așezări urbane mici cu un ansamblu arhitectural omogen, beneficiind totodată de o poziție geografică unică.*
4. *Constituie exemplul cel mai bine conservat dintre toate orașele transilvănene, mărturie ce exemplifică în mod caracteristic tradiția constructivă a coloniștilor saxoni din perioada evului mediu exprimată în perpetuarea stilurilor arhitecturale, procedee de construcție, forma habitatului urban, ce s-au păstrat până în zilele noastre.*

În urma deciziei favorabile a Comitetului UNESCO, criteriile de acceptare s-au formulat în felul următor:

Criteriul (iii): *Sighișoara este o mărturie remarcabilă a culturii sașilor din Transilvania, cultură care s-a desăvârșit pe parcursul a 850 de ani de existență și care va continua să existe numai prin monumentele sale arhitecturale și urbane.*

Criteriul (v): *Sighișoara este un exemplu remarcabil al unui mic oraș fortificat într-o regiune care marchează frontiera între cultura latină a Europei centrale și cultura bizantino-ortodoxă a Europei de sud-est. Procesul de emigrare a sașilor, aparent imposibil de stăvilit, dispariția păturii sociale care a creat și menținut tradițiile culturale ale regiunii, toate acestea amenințată în egală măsură supraviețuirea patrimoniului lor arhitectural*

Sighișoara a primit astfel în Lista patrimoniului mondial codul 902, fiind considerată Rezervație de Arhitectură și Urbanism.

A fost probabil ultimul „tren” pe care Sighișoara îl mai putea prinde în această onorabilă competiție, deoarece Lista patrimoniului mondial este saturată de monumente, situri și ansambluri medievale, cu deosebire din Europa, tendința actuală a Comitetului UNESCO fiind de a contrabalansa această listă prin includerea cu prioritatea de obiective preistorice, antice sau chiar moderne.

În altă ordine de idei, odată cu Sighișoara au mai fost incluse în patrimoniul mondial noi situri săsești cu biserici fortificate, ansamblul mănăstirilor de lemn din Maramureș și fortificațiile dacice din Munții Orăștiei.

La realități noi legi noi. În 2001 apare Legea 422 privind monumentele istorice (republicată cu modificările și completările ulterioare), iar în 2004 Lista Monumentelor Istorice din România, unde, într-o nouă codificare, Sighișoara ocupă peste 300 de poziții (începând cu siturile arheologice de la Dealul Viilor, continuând cu Ansamblul fortificațiilor –turnuri, ziduri de incintă și curtile aferente- cu delimitarea Centrului istoric, cu imobile particularizate și terminând cu alte câteva monumente dispersate).

Paralel, dar în armonie cu demersurile guvernamentale de strategie cultural-patrimonială, au început să prindă contur și inițiativele locale, publice, private sau în parteneriat.

Astfel, în ultimii 20 de ani diverși întreprinzători, asociații din țară sau străinătate, au investit în restaurarea mai multor monumente sighișorene, unele dintre aceste proiecte fiind chiar premiate cu importante distincții naționale sau internaționale: “Ioan Ghica Budești” pentru Casa cu Cerb, “Europa Nostra” (un fel de Oscar european în restaurare) pentru Biserica din Deal, și din nou un premiu al Ministerului Culturii și Cultelor pe 2008 pentru Casa Fronius (strada Școlii nr. 13), după cum și lucrările în curs de desfășurare din strada Morii nr. 17, acolo unde s-a descoperit cea mai veche inscripție pe o fațadă de casă din întregul oraș (1568), credem că merită răsplătită în același fel.

Investițiile private au fost și sunt însoțite de inițiativele autorităților publice locale, realizate sau în curs de realizare, pe măsura posibilităților existente și a relațiilor dezvoltate cu alți parteneri publici sau privați, interni sau externi. În consecință a fost reabilitată întreaga infrastructură a Cetății medievale prin completa înlocuire a rețelilor de canalizare, apă și gaz, prin introducerea în subteran a rețelilor electrice și CATV, la ora actuală fiind în curs de finalizare “îngroparea” rețelilor pentru supraveghere optică și iluminat arhitectural, precum și reabilitarea integrală a carosabilului.

Nu în ultimul rând trebuie menționat că Sighișoara are deja adoptată o “Strategie de dezvoltare economico-socială a orașului pentru perioada 2008-2013”, este finalizat Planul Urbanistic Zonal pentru zona protejată cu valoare istorică și se află în curs de finalizare “Planul de management” al Centrului istoric, gândit și elaborat în cadrul Rețelei tematice “HerO” (Heritage as Opportunity - Patrimoniul ca Oportunitate), rețea “Fast Track”, cu 9 membrii parteneri (Regensburg -Germania, Graz -Austria, Napoli -Italia, Vilnius -Lituania, Liverpool -Anglia, Lublin -Polonia, Potiers -Franța, Valletta -Malta, și Sighișoara -România), aflată în conținutul Programului URBACT II.

Cu toate acestea, problemele cele mai importante, mai mari, mai complexe și mai costisitoare pentru situl UNESCO al Sighișoarei rămân încă dureros de deschise. Este vorba aici de zidurile de incintă, de turnurile de apărare și de alte clădiri publice care, cu toată bunăvoința, depășesc cu mult posibilitățile și resursele financiare ale autorităților locale. Consecvența însă strategiei și priorităților stabilite, municipalitatea a inițiat și aprobat la sfârșitul lunii iulie 2009 un Studiu de fezabilitate privind reabilitarea și revitalizarea ansamblului cetății Sighișoara - zona inclusă în lista patrimoniului mondial.

Din ansamblul cetății Sighișoara studiul amintit a fost realizat la faza de Documentație de Avizare a Lucrărilor de Intervenții (D.A.L.I.) pentru următoarele obiective: Palatul Primăriei, așa numita “Casa cu două odăi” -acum biblioteca documentara, sediu și depozite pentru Muzeul local de istorie; Scara Acoperită;

Galeria Arcașilor (sau Drumul de strajă); Turnul cu Ceas; Turnul Cizmarilor; Turnul Croitorilor cu fosta barbacană; Turnul Cojocarilor; Turnul și bastionul Măcelarilor; Turnul Frângerilor; Turnul și bastionul Cositorarilor; Turnul Tăbăcarilor și Zidul de incintă.

Conform D.A.L.I. cea mai fezabilă opțiune are în vedere intervenții la structura de rezistență, prin consolidări care să aducă aceste clădiri la parametri necesari, în concordanță cu normele de siguranță statică, obligatorii, existente în acest moment.

În continuarea celor realizate până acum și a celor în curs de finalizare, consolidarea și restaurarea monumentelor de mai sus va însemna cel mai important pas care trebuie urgent făcut pentru ca situl cu statut UNESCO al Sighișoarei să rămână viu în istorie, nealterat de nepăsarea sau neputința contemporanilor.

În concluzie, includerea Sighișoarei pe Lista patrimoniului mondial UNESCO este unul dintre cele mai fericite lucruri care i se puteau întâmpla acestui oraș, un garant pentru salvarea zonei istorice și a specificului ei, pentru evitarea în viitor a unor dezvoltări greșite nu doar din punct de vedere urbanistic (așa cum s-a întâmplat în anii 80 în cartierul Morii).

Cetatea Sighișoarei nu este o moștenire a trecutului pentru prezent ci un perpetuu împrumut pentru viitor.